

Verden

Hårfin fangst

London (NTB-AFP): I 11 år hadde den skotske fluefiskeren gått og skult på en stor laks i en av høylandets elver. Men laksen nektet å bite på kroken. Da gikk fiskeren hjem, klippet av en lokk av konas kjønshår og bandt en flue av håret. Det hjalp.

Innavl-ulv

Stockholm (NTB): Den svenske ulvestammen har et alvorlig problem. Alle de registrerte svenske ulvene er nemlig i nær slekt med hverandre. Dermed trues stammen på rundt 40 dyr av innavl, skriver Dagens Nyheter.

OVERVÅKINGEN levde sitt eget liv

Oslo (NTB-Svein Kristoffersen): Inntrykket etter onsdagens høring i Stortingets kontrollkomite om de hemmelige tjenestene er at det foregikk mye mer enn de politiske yndigheter var klar over.

— Lund-kommisjonens rapport og gjennomgang viser at det har vært uklareheter omkring tolkning og praktisering av lovverket. Viser at det har vært praktisert på en måte som vi som politikere, enten vi er i Storting eller regjering, opplever er å gå utover rammen av det vi hadde ment, sa tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland etter å ha blitt utspurt av kontrollkomiteen i to og en halv time.

— Rimelig

På spørsmål om hun gjorde nok som statsminister for å få ryddet opp, svarte Harlem Brundtland at regjeringen gjorde det som var rimelig og naturlig.

— Jeg vet at vi hadde statsråder som var veldig opptatt av det, og som brakte inn tema som de var urolig for, inn for oss i regjeringen. Så er det at Lund-kommisjonens rapport viser et bilde som er mye mer omfattende enn noen politisk yndighet har hatt, sa den tidligere statsministeren.

Hun sa at det ikke foregikk noen direkte rapportering fra overvåkingssjefen til statsministeren. Det nye omtalte brevet fra tidligere justisminister Bjørn Skau, som er tolket som en godkjenning til overvåkingen om å tsette sin praksis, kjente Harlem Brundtland ikke til før hun leste om det i Lund-kommisjonens rapport.

Offensiv Gro

Opposisjonens medlemmer i komiteen presset i høringen Harlem Brundtland flere ganger for å få vite hva hun som statsminister hadde gjort for å skaffe seg kontroll og oversikt over overvåkingstjenesten. Hun møtte komiteen offensivt, og gjorde det klart at ansvaret måtte deles på flere i det politiske miljøet. Hun ville heller ikke være med på noen massiv kritikk av det forrige regjeringsoppnevnte kontrollutvalg.

Hun avviste at det er grunnlag for å trekke noen konklusjon om at det ikke ble ført skikkelig kontroll med de hemmelige tjenestene før Stortinget oppnevnte sitt eget kontrollutvalg i april i fjor.

Burde visst

— Det er forbausende hvor lite både Gro Harlem Brundtland og Hans Stenberg-Nilsen visste. Jeg

AVVISTE KRITIKK: Gro Harlem Brundtland avviste at det er grunnlag for å si at det ikke ble ført skikkelig kontroll med hysj-tjenesten før Stortinget fikk sitt eget kontrollutvalg. Onsdag deltok hun i den åpne Lund-høringen. (NTB-foto: Helge Hansen)

trodde ikke i min vildeste fantasi at virksomheten hadde vært hemmelig for landets toppmyndigheter, sier lederen i kontrollkomiteen, Petter Thomassen, til NTB.

Stortingets visepresident Edvard Grønstad (Sp) mener at hun burde tatt ansvar som landets statsminister for det som har foregått.

— På et område med begrenset kontroll og innsyn burde en statsminister og justisminister legge seg ekstra i selen for å sikre at menneskerettigheter og rettssikkerhet

blir opprettholdt, sier han.

— Når Harlem Brundtland sier at hun var opptatt av de hemmelige tjenestene, er det rart hun ikke kjente til mye av det som har skjedd. Hun var ikke villig til å gå inn i viktige problemstillinger. Hun gjorde ikke nok for å forsikre seg om at alt var riktig, sier Kjellbjørg Lunde (SV) til NTB.

Høy temperatur

Møtet mellom Harlem Brundtland var innsett med stor spenning. Etter noen minutter med sammen-

støt mellom henne og komiteleder Thomassen, roet det hele seg ned, men temperaturen i møtesalen var høyere enn den har vært under noen av de tidligere høringene.

Mest aggressiv ble stemningen da spørsmålene kom inn på Fure-saken. Harlem Brundtland nektet å svare på om hun mente Jagland hadde handlet forhastet når han lot hennes justisminister Grete Faremo gå. Hun viste til at hun ikke hadde forutsetninger og kunnskap til å kommentere avgjørelsen.

— Jeg tror Gro mener Jagland hadde vært for rask, og at det var derfor hun ikke ville kommentere det, sier Petter Thomassen.

Han sier ellers at inntrykket var at Gro virket oppriktig i sine svar.

— Det gamle temperamentet kom til uttrykk til å begynne med, men alt i alt opptrådte hun helt greit. Hun hadde en annen stil enn sin tradisjonelle statsministerstil. Jeg likte den nye bedre enn den forrige, sier Thomassen.

Ikke bra nok instruks

Oslo (NTB-Svein Kristoffersen og Kjell T. Barøy): — Instruksverket for de hemmelige tjenestene kunne vært gått nærmere etter i sønnene, sa høyesterettsadvokat Hans Stenberg-Nilsen i den åpne høringen om Lund-kommisjonens rapport i Stortinget onsdag.

Fra 1988 til 1995 ledet Stenberg-Nilsen utvalget som ble oppnevnt av regjeringen for å føre kontroll med de hemmelige tjenester.

Sjefutspørter Petter Thomassen (H), leder i Stortingets

kontrollkomite, ba Stenberg-Nilsen summere opp hva han, etter å ha fått begivenhetene på avstand, ville gjort annerledes i sin jobb som leder for det regjeringsoppnevnte utvalget som skulle føre kontroll med de hemmelige tjenester.

— I ettertid skulle jeg også gjerne sett etablert en mer systematisk gjennomgang av registreringssaker, tilføyde Stenberg-Nilsen.

— Kritikkverdig av Gro

Oslo (NTB-Kjell T. Barøy): En ny instruks for Forsvarets etterretningsjeneste så vel som Politiets overvåkingstjeneste må presisere at informasjon skal kanaliseres, tjenestevei, sier Dag Jostein Fjervoll (Krf) etter den åpne høringen med statsminister Gro Harlem Brundtland i Stortinget onsdag. Fjervoll sier til NTB at det er kritikkverdig at regjeringen Gro Harlem Brundtland ikke fikk fram et klart regelverk som regulerer muligheten for nøkkelpersoner i de hemmelige tje-

nester til å påta seg politiske verv.

— Gro Harlem Brundtlands regjering burde fått fram et slikt regelverk før hun gikk av. Hun hadde god tid til det etter at daværende departementsråd Dag Berggrav ved statsministerens kontor i februar 1993 la fram en betenkning som foreslo en slik instruks, sier Fjervoll.

Betenkningen dreide seg i praksis om daværende seksjonssjef i E-tjensten, Trond Johansens politiske engasjement.

HD 10/1-97

Televerk-ansatte kunne drive EGEN OVERVÅKNING

— Samtlige ansatte i Televerket hadde mulighet til å gå inn på sentralen og se om noen ble overvåket. Teoretisk var det også mulig for hvilken som helst telemontør å koble telefonråder slik at hvem som helst ble avlyttet. Det sier organisasjonssjefen Henry Jovik i Hedmark SV, som var ansatt i Televerket på Hamar i 15 år.

AV
JON IVER GRUE

Nå står SV-politikerne og den tidligere telemontøren frem med sin historie, som kaster nok et uhyggelig gulv over avlyttingsskandalen på Hamar.

Sto alltid åpent

— Det rommet i telegygget der koblingsstativet var sto alltid åpent. Det betød at hvem som helst kunne gå inn der. Med litt kjennskap til hvordan stativet så ut, var det bare å trekke en koblingsstråd fra den ene sida av stativet over til den andre sida med alle telefonnumrene som går ut. På denne måten hadde telemontøren selv mulighet til å koble seg på nummere og avlytte hvem som helst. Det var også mulig å se om noen ble avlyttet. Var det en ekstra tråd på ett nummer gikk den til politiet, sier Jovik.

— Har du kjennskap til at privatpersoner i Hedmark er blitt overvåket på denne måten?

— Det har jeg ikke lyst til å mentere.

År i Televerket

Jovik var ansatt i Televerket på Hamar fra 1980, til han sluttet i mai 1995 og ble organisasjonssjef for Hedmark SV. I åtte-åra av disse årene arbeidet han som telemontør, før han fikk permisjon til å bli tillitsvalgt på heltid.

Muligheten til å overvåke og se hvem som ble overvåket var der helt til jeg sluttet i Televerket i mai 1995, hevder han.

Når Jovik nå står frem med sin historie er det etter grundig overveielse.

TEORETISK MULIG: — Samtlige ansatte i Televerket kunne gå inn på sentralen og se om noen ble overvåket. Telemontørene kunne også koble seg på telefonnumre og avlytte hvilke personer, sier organisasjonssjefen i Hedmark SV, Henry Jovik.

— Da jeg fikk en henvendelse fra TV2 i går var det meningen at jeg skulle stå frem anonymt. Men etter å ha sjekket det juridiske med en advokat, og snakket med Per N. Hagen som er leder for justiskomiteens kontrollutvalg, ombestemt jeg meg. Hagen anbefalte meg å stå fullt frem fordi det ville styrke troverdigheten i det jeg sa, fortsetter partisekretæren.

Ikke overrasket

Han er ikke overrasket over avlyttingsskandalen som er blitt avslørt på Hamar. Jovik synes det er bra at slike ting foregår kommer frem, og har en følelse at det skjer mange ting folk ikke vet om.

Faktisk bekreftet divisjonsdirektøren i Telenor Nett overfor TV2 i går kveld at 3-4.000 telemontører fortsatt har muligheten til å drive overvåkning på den måten jeg har skissert. Direktøren sa også at dette er en rutine. Telenor kommer til å gjøre noe med, sier Henry Jovik.

Bekrefter

Ledelsen i Telenor bekrefter at 3.000 til 4.000 personer i selskapet har tilgang til selskapets koblingsentraler hvor man kan drive telefonavlytting. Direktør i Telenor

Nett, Thor A. Halvorsen, synes dette er svært mange personer.

— Og dette er noe vi i ledelsen i Telenor ser veldig alvorlig på når vi nå går gjennom våre rutiner, sier han.

Mer effektiv avlytting

Stortingsrepresentant Erling Folkvord (RV) krever at samferdselsminister Sissel Rønbeck førstkomende onsdag i Stortingets spørretime redegjør for hvordan den spesielle avlyttingskabelen fra

Telenor til politikammeret på Hamar ble brukt på 1980-tallet, og hvor mange driftsentraler som har hatt liknende ordninger.

— Kabelen på Hamar viser at en storstilt telefonavlytting ble effektivisert og modernisert etter at avlyttingen av Peder Martin Lysestøl ble avslørt i Trondheim i 1979. I Lysestøls tilfelle ble det lagt en ekstra ledning fra hans kobling i sentralen til Trondheim polititimen redegjør for hvordan den tungvint og arbeidskrevende ord-

ning. Ordningen på Hamar var langt mer rasjonell og gjorde at man på en enklere måte kunne begynne avlytting av et nytt telefonnummer. De som kom inn i rommet på Hamar, kunne se hvem som til enhver tid ble avlyttet. Dette viser et avlyttingssystem som var laget for å ha stor kapasitet. Ifølge TV 2s beskrivelse ble ordningen praktisert uten hensyn til bestemmelser i lov og forskrifter, sier Folkvord.

Støttesenter-leder bøtelagt

Daglig leder ved Støttesenter mot Incest på Hamar, nekter å etterkomme Høyesteretts pålegg om å forklare seg om påstandene om at 10 barn i Hedmark og Oppland er blitt utsatt for rituelle og seksuelle overgrep fra satanister. Nå er hun ilagt en rettergangshot fra Hedmarken forhørsrett på flere tusen kroner.

AV
JON IVER GRUE

Høyesteretts kjennelse fra den 5. desember i fjor, ga både daglig leder og en ansatt ved støttesenteret pålegg om å forklare seg om satanistpåstandene for førhørsretten.

Stevnet

I følge politifullmektig Helge A. Eidsvåg ved Hamar politikkammer, ble begge to rett etter kjennelsen innstevnet for rettslig forklaring. Bare den ansatte var vil-

lig til å forklare seg.

— Hun hadde intenting å tilføre av nye opplysninger, sier Eidsvåg.

Under rettsmøtet la han ned påstand om rettergangshot for daglig leder fordi hun nekter å etterkomme en rettskraftig avgjørelse. I går ble det klart at politiet fikk rettens medhold i dette.

— Botens størrelse er betydelig. Men ettersom kjennelsen ikke er forkynnt for daglig leder finner jeg det ikke riktig å gå ut med noe beløp, fortsetter politifullmektigen. Boten skal imidlertid ikke overstige 10.000 kroner.

Irritert politifullmektig

— Jeg forstår ikke at en organisasjon som kaller seg støttesenter mot incest velger å beskytte overgriperne når de er pålagt å gi rettslig forklaring av landets øverste domstol, sier Eidsvåg.

Forhørsretten er heller ikke nadd på dette punktet. I kjennelsen som er lagt til grunn for boten, heter det:

— Hensynet til den alminnelige respekt for domstolens avgjørelser, og hensynet til de intereres-

ser som en etterforskning av denne type saker skal ivareta, tilsier at rettergangsbøten må settes såvidt høyt at den i tillegg til det moralske ansvar som ligger i å nekte å forklare seg, avstedkommer at et vitne finner det mest hensiktsmessig å gi forklaring.

Få opplysninger

— Så lenge de ansvarlige ved støttesenteret nekter å forklare seg til politiet om satanistpåstandene, har påtalemakten svært få opplysninger om saken utover det som har tilflytt oss gjennom media, sier Eidsvåg. Politiet vil nå la saken ligge i bero inntil det fremkommer opplysninger som gir grunnlag for videre etterforskning. Da kan det også bli aktuelt med nye rettslige avhør.

Var avis forspøkte i går kveld å få en kommentar til saken fra daglig leder ved Støttesenter mot incest på Hamar.

— Vi er skremt, og ønsker ikke kommentere saken, var alt hun ville si for hun la på telefonen.

Nesningen skal etterforskes

Hamar (NTB): Politimester Jan Grøndahl i Hamar har besluttet å sette i verk etterforskning etter at bilmekaniker Alf Rønning fra Nes i Hedmark utga seg for å være polititjenestemann i et forsøk på å bestille telefonavlytting hos Telenor.

— Det er alvorlig å bruke falsk identitet, og i særdeleshet å utgi seg for å være politimann. Derfor vil denne saken bli etterforsket, sier politisjef Kjell Kristian Utkeberg i Hamar til NTB. Strafferammen er bøter eller fengsel i inntil seks måneder.

Bilmekaniker Rønning selv sier han har vært forberedt på denne

reaksjonen fra politiets side, men angrer ikke ett sekund på at han høsten 1995 utga seg for å være polititjenestemann fra Hamar i et forsøk på å teste systemet — og si takk for sist etter det han kaller «en ubegripelig politirazzia» i bollen og Porsche-verkstedet hans på Nes for noen år siden.